YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)
6 päivänä lokakuuta 1987 *

Asiassa 197/85,

jonka Monsin Cour du travail on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS)

vastaan

Domenica Stefanutti

ennakkoratkaisun ETY:n perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan, 14 päivänä kesäkuuta 1971 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, s. 2) 12 artiklan sekä 21 päivänä maaliskuuta 1972 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä annetun komission asetuksen (ETY) N:o 574/72 (EYVL L 74, s. 1) 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja T. F. O'Higgins sekä tuomarit O. Due ja K. Bahlmann,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: hallintovirkamies D. Louterman,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- ONPTS, edustajanaan R. Masyn ja asianajaja J. Peltot,

- Domenica Stefanutti, edustajanaan D. Rossini,

- Italian tasavalta, asiamiehenään valtionasiamies P. G. Ferri,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään J. Griesmar,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen ja 18.3.1987 pidetyn suullisen käsittelyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 10.6.1987 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Monsin Cour du travail on esittänyt 21.6.1985 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 26.6.1985, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla neljä ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat ETY:n perustamissopimuksen 48 ja 51 artiklan, 14 päivänä kesäkuuta 1971 sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71 (EYVL L 149, s. 2) 12 artiklan sekä asetuksen (ETY) N:o 1408/71 täytäntöönpanomenettelystä 21 päivänä maaliskuuta 1972 annetun komission asetuksen (ETY) N:o 574/72 (EYVL L 74, s. 1) 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan tulkintaa Italian työkyvyttömyyseläkkeen määrittelemiseksi päällekkäisyyden estävien Belgian säännösten soveltamista varten.

2 Kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Domenica Stefanutti, joka on Italiassa asuva Italian kansalainen, joka saa henkilökohtaisesti Italian työkyvyttömyyseläkettä, ja belgialainen vakuutuslaitos *Office national des pensions pour travailleurs salariés (ONPTS)*. ONPTS kieltäytyi myöntämästä Domenica Stefanuttille jälkeen jääneen eläkettä (leskeneläkettä) sen jälkeen, kun hänen miehensä, joka oli työskennellyt lähes 18 vuotta Belgiassa ja 15 vuotta Italiassa, kuoli helmikuussa 1977.

3 Kieltäytyminen perustui päällekkäisyyden estävään Belgian säännökseen, jonka mukaan jälkeen jääneen eläkettä ei voida maksaa belgialaisen tai ulkomaalaisen työkyvyttömyyseläkkeen saajalle, ja kielto koski ainoastaan ajanjaksoa 1.2.1977–1.4.1979, miltä ajalta Domenica Stefanutti sai lisäksi niin sanottua mukautumiskorvausta. Viimeksi mainitusta päivästä alkaen Domenica Stefanuttille myönnettiin, hänen täytettyään 60 vuotta, hänen vaatimansa jälkeen jääneen eläke, sillä Belgiassa työkyvyttömyyseläke korvaa vanhuuseläkkeen niiden naisten osalta, jotka ovat tulleet eläkeikään, joksi tässä jäsenvaltiossa on vahvistettu 60 vuotta; vanhuuseläke ja jälkeen jääneen eläke voivat periaatteessa olla päällekkäisiä. ONPTS sovelsi kuitenkin toista päällekkäisyyden estävää Belgian säännöstä, jonka mukaan eläkkeet voivat olla päällekkäisiä ainoastaan siihen määrään asti, joka vastaa 110 prosenttia myönnetyn jälkeen jääneen eläkkeen määrästä.

4 Stefanutti valitti päätöksestä Charleroin Tribunal du travail'hin väittäen, että hänellä on ollut oikeus Belgian jälkeen jääneen eläkkeeseen helmikuusta 1977 alkaen, koska hänen italialaista työkyvyttömyyseläkettään, jota ei voida muuttaa vanhuuseläkkeeksi, on pidettävä samanlaisena kuin vanhuuseläkettä, minkä vuoksi edellä mainittua ensimmäistä päällekkäisyyden estävää säännöstä ei voida soveltaa. Tribunal du travail totesi vaatimuksen perustelluksi tältä osin, mutta täsmensi kuitenkin, että (belgialainen) jälkeen jääneen eläke ja (italialainen) työkyvyttömyyseläke, joka voidaan rinnastaa vanhuuseläkkeeseen, ovat luonteeltaan erilaisia, mistä seuraa, etteivät ne voi asetuksen (ETY) N:o 1408/71 12 artiklan mukaisesti olla päällekkäisiä kuin edellä mainitussa päällekkäisyyden estävässä toisessa säännöksessä vahvistettuun rajaan asti.

5 Sekä ONPTS että Domenica Stefanutti valittivat tästä päätöksestä edelleen Monsin Cour du travail'hin. ONPTS väitti, että työkyvyttömyyseläkettä ei voida rinnastaa vanhuuseläkkeeseen ennen kuin Domenica Stefanutti on täyttänyt 60 vuotta. Domenica Stefanuttin mielestä laskettaessa yhteisön oikeuden mukaisesti asetuksen (ETY) N:o 574/72 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla päällekkäisyyttä jälkeen jääneen eläkkeen kanssa hänen

italialainen eläkkeensä voidaan ottaa huomioon ainoastaan suhteessa hänen edesmenneen puolisonsa Belgiassa täyttämään vakuutuskauteen, joten hänellä on oikeus joko kansallisten laskentasäännösten mukaiseen tai yhteisön oikeuden mukaisesti laskettuun jälkeen jääneen eläkkeeseen, sen mukaan kumpi näistä on parempi.

6 Edellä mainittuun liittyen Monsin Cour du travail esitti seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Kun siirtotyöläisen leski on saanut yhdessä jäsenvaltiossa oikeuden henkilökohtaiseen työkyvyttömyyseläkkeeseen ilman, että yhteisön asetuksia on sovellettu, ja kun hän vaatii toisessa jäsenvaltiossa oikeutta jälkeen jääneen eläkkeeseen miehensä työskentelyn perusteella ilman, että yhteisön asetuksia on sovellettu, onko Rooman sopimuksen 48 ja 51 artiklan mukaista, että viimeksi mainitun valtion jälkeen jääneen eläkettä myöntävä laitos ottaa huomioon ensiksi mainitun valtion myöntämän työkyvyttömyyseläkkeen samalla tavoin kuin oman lainsäädäntönsä mukaisesti myönnetyt työkyvyttömyysetuudet soveltaessaan kansallisen lainsäädäntönsä päällekkäisyyden estäviä säännöksiä?

2) Jos vastaus on myönteinen, millaisena on pidettävä jäsenvaltion myöntämää työkyvyttömyyseläkettä, jota ei voida muuttaa vanhuuseläkkeeksi, silloin kun toisessa jäsenvaltiossa säädetään eri tavalla sen myöntämän jälkeen jääneen eläkkeen päällekkäisyydestä työkyvyttömyys- tai vanhuusetuuden kanssa; onko sitä pidettävä työkyvyttömyysetuutena vai vanhuusetuutena? Onko tapausten välillä tehtävä ero sen mukaan, onko työkyvyttömyyseläkkeen saaja saavuttanut eläkeiän tai saako hän vanhuusetuutta?

3) Tarkoittaako tämä eläkeikä sitä eläkeikää, joka säädetään lainsäädännössä, johon päällekkäisyyteen liittyvä säännös kuuluu, vai sitä, joka säädetään lainsäädännössä, johon kuuluvat etuudet, joita ei voida muuttaa ja joiden päällekkäisyydestä on säädetty?

4) Sovelletaanko asetuksen (ETY) N:o 574/72 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan säännöksiä välillisen eläkkeen (jälkeen jääneen eläke) ja erilaisen välittömän eläkkeen (työkyvyttömyys- tai vanhuuseläke) päällekkäisyyteen?"

7 Tosiseikkoja, asiaa koskevia oikeussääntöjä ja yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen niitä osia käsitellään jäljempänä vain, mikäli se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

Ensimmäinen kysymys

8 Ennen kysymyksen käsittelyä on muistutettava, että sosiaaliturvan alalla ETY:n perustamissopimuksen 48–51 artiklat muodostavat perustan ja puitteet kyseisten määräysten täytäntöönpanoa varten annetuille asetuksille, joihin kuuluu myös asetus (ETY) N:o 1408/71.

9 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyrkii pääasiallisesti selvittämään, onko niin, että silloin kun siirtotyöläisen leski on saanut yksinomaan jonkin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan henkilökohtaista työkyvyttömyyseläkettä ja vaatii toisessa jäsenvaltiossa jälkeen jääneen eläkettä, johon hänellä on oikeus yksinomaan tämän toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, asetuksella (ETY) N:o 1408/71 estetään viimeksi mainitun jäsenvaltion päällekkäisyyden estävien ulkoisten säännösten soveltaminen kyseisiin eläkkeisiin.

10 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun työntekijä saa eläkettä yksinomaan kansallisen lainsäädännön nojalla, asetuksen (ETY) N:o 1408/71 säännökset eivät estä soveltamasta häneen kansallista lainsäädäntöä kokonaisuudessaan, mukaan lukien päällekkäisyyden estäviä kansallisia säännöksiä (asia 238/81, Van der Bunt-Craig, tuomio 5.5.1983, Kok. 1983, s. 1385). Tämä pätee myös työntekijän omaisiin, jotka vaativat jälkeen jääneen eläkettä.

11 Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaista on kuitenkin myös, että jos yksinomaan kansallisen lainsäädännön soveltaminen on edunsaajan kannalta epäedullisempaa kuin asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 artiklan järjestelmän soveltaminen, on sovellettava kyseisen artiklan säännöksiä (yhdistetyt asiat 116/80, 117/80, 119/80, 120/80, 121/80, Celestre, tuomio 2.7.1981, Kok. 1981, s. 1737).

12 Mitä tulee 46 artiklan säännösten soveltamiseen, on huomattava, että asetuksen (ETY) N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdan viimeisessä virkkeessä todetaan, että jäsenvaltion säännöksiä etuuden vähentämiseksi, keskeyttämiseksi tai peruuttamiseksi tapauksissa, joissa ne menevät päällekkäin muiden sosiaaliturvaetuuksien kanssa, ei sovelleta, kun se, jonka etua asia koskee, saa samanlaisia etuuksia työkyvyttömyyden, vanhuuden tai kuoleman perusteella. Tässä yhteydessä sosiaaliturvaetuuksia on yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (asia 171/82, Valentini, tuomio 5.7.1983, Kok. 1983, s. 2157) pidettävä samanlaisina etuuksina, jos niiden tarkoitus ja päämäärä sekä laskentaperusta ja myöntämisedellytykset ovat samanlaiset.

13 Tämä vaatimus ei missään tapauksessa täyty silloin, kun etuudet liittyvät eri työuriin ja näin ollen myös eri vakuutuskausiin. Tällainen ero on toisaalta henkilökohtaisen työkyvyttömyyseläkkeen, joka perustuu edunsaajan itsensä työskentelyyn jossain jäsenvaltiossa, ja toisaalta jälkeen jääneen eläkkeen, joka perustuu edunsaajan kuolleen puolison työskentelyyn jossain toisessa jäsenvaltiossa, välillä. Koska asetuksen (ETY) N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdan viimeistä virkettä ei voida soveltaa, voidaan päällekkäisyyden estäviä kansallisia säännöksiä soveltaa 12 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla etuuksien saajaa vastaan myös asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 artiklan järjestelmän yhteydessä.

14 Ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että kun siirtotyöläisen leski on saanut yksinomaan jäsenvaltion lainsäädännön nojalla henkilökohtaisen työkyvyttömyyseläkkeen ja kun hän vaatii toisessa jäsenvaltiossa yksinomaan tämän jäsenvaltion lainsäädännön nojalla jälkeen jääneen eläkettä, asetuksella (ETY) N:o 1408/71 ei estetä soveltamasta viimeksi mainitun jäsenvaltion päällekkäisyyden estäviä ulkoisia säännöksiä.

Toinen ja kolmas kysymys

15 Nämä kysymykset koskevat ainoastaan jäsenvaltion myöntämän työkyvyttömyyseläkkeen määrittelyä suhteessa sellaisen toisen jäsenvaltion päällekkäisyyden estäviin säännöksiin, joka maksaa yksinomaan oman lainsäädäntönsä mukaisesti saatua jälkeen jääneen eläkettä.

16 Tällaiset määrittelykysymykset kuuluvat ainoastaan kansallisen oikeuden soveltamisalaan. On kansallisen tuomioistuimen asia arvioida oman lainsäädäntönsä säännösten sisältöä ja tulkintaa etuuksien päällekkäisyyden osalta.

17 Toiseen ja kolmanteen kysymykseen on vastattava, että jäsenvaltion myöntämän työkyvyttömyyseläkkeen määrittely suhteessa sellaisen toisen jäsenvaltion päällekkäisyyden estäviin säännöksiin, joka myöntää yksinomaan oman lainsäädäntönsä mukaisesti saatua jälkeen jääneen eläkettä, ei kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan.

Neljäs kysymys

18 Kuten ennakkoratkaisupyyntöä koskevan päätöksen perusteluista käy ilmi, kansallinen tuomioistuin haluaa neljännellä kysymyksellään selvittää ensisijaisesti, voidaanko asetuksen (ETY) N:o 574/72 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan säännöksiä soveltaa yksinomaan yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaan saadun jälkeen jääneen eläkkeen ja yksinomaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaan saadun erilaisen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeen päällekkäisyyteen.

19 Erilaisten etuuksien päällekkäisyys voi kuulua jo asetuksen (ETY) N:o 1408/71 12 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan, joten asia ei voi olla toisin myöskään 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan osalta, joka on annettu perusasetuksen 12 artiklan soveltamiseksi. 7 artiklan 1 kohdan b alakohta koskee kuitenkin ainoastaan asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 artiklan 2 kohdan säännösten mukaisesti myönnettyjä etuuksia. Kuitenkin kuten jo ensimmäisen kysymyksen yhteydessä todettiin, yksinomaan yhden jäsenvaltion lainsäädännön nojalla saadun eläkkeen määrä on periaatteessa määritettävä tämän lainsäädännön mukaan, eikä muiden jäsenvaltioiden lainsäädännön mukaan täytettyjä vakuutuskausia ole tarpeen ottaa huomioon.

20 Kuten ensimmäisen kysymyksen yhteydessä myös jo todettiin, on asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 artiklan säännöksiä sovellettava, jos yksinomaan kansallisen lainsäädännön soveltaminen on eläkkeensaajan kannalta epäedullisempaa. Mainitun 46 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti verrataan kahta etuutta: etuutta, joka on laskettu yksinomaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja johon sovelletaan päällekkäisyyden estäviä kansallisia säännöksiä, sekä etuutta, joka lasketaan 46 artiklan 2 kohdassa säädetyn yhteisön järjestelmän mukaisesti ja johon sovelletaan asetuksen (ETY) N:o 1408/71

12 artiklassa vahvistettua päällekkäisyyden estävää säännöstä ja sen toimeenpanoa varten annettua säännöstä, eli asetuksen (ETY) N:o 574/72 7 artiklaa. Jos jälkimmäinen laskutapa on edunsaajan kannalta edullisempi, otetaan se huomioon, ja kyseinen etuus myönnetään asetuksen (ETY) N:o 1408/71 46 artiklan 2 kohdan säännösten mukaisesti.

21 Neljänteen kysymykseen on siis vastattava, että asetuksen (ETY) N:o 574/72 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan säännöksiä voidaan soveltaa yksinomaan yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti saadun jälkeen jääneen eläkkeen ja yksinomaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti saadun erilaisen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeen päällekkäisyyteen, jos yksinomaan kansallisen lainsäädännön soveltaminen osoittautuu viime kädessä epäedullisemmaksi edunsaajalle.

Oikeudenkäyntikulut

22 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Italian tasavallan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Monsin Cour du travail'n 21.6.1985 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) **Kun siirtotyöläisen leski on saanut yksinomaan jäsenvaltion lainsäädännön nojalla henkilökohtaisen työkyvyttömyyseläkkeen ja kun hän vaatii toisessa jäsenvaltiossa yksinomaan tämän jäsenvaltion lainsäädännön nojalla jälkeen jääneen eläkettä, asetuksella (ETY) N:o 1408/71 ei estetä soveltamasta viimeksi mainitun jäsenvaltion päällekkäisyyden estäviä ulkoisia säännöksiä.**

2) **Jäsenvaltion myöntämän työkyvyttömyyseläkkeen määrittely suhteessa sellaisen toisen jäsenvaltion päällekkäisyyden estäviin säännöksiin, joka myöntää yksinomaan oman lainsäädäntönsä mukaisesti saatua jälkeen jääneen eläkettä, ei kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan.**

3) **Asetuksen (ETY) N:o 574/72 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan säännöksiä voidaan soveltaa yksinomaan yhden jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti saadun jälkeen jääneen eläkkeen ja yksinomaan toisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti saadun erilaisen työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeen päällekkäisyyteen, jos yksinomaan kansallisen lainsäädännön soveltaminen osoittautuu viime kädessä epäedullisemmaksi edunsaajalle.**

O'Higgins Due Bahlmann

Julistettiin Luxemburgissa 6 päivänä lokakuuta 1987.

P. Heim
kirjaaja

T. F. O'Higgins
toisen jaoston puheenjohtaja